

Лариса Ткачук

кандидат педагогічних наук, доцент Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

Формування духовної культури майбутнього педагога

Проблема виховання майбутнього педагога як високо духовної особистості набуває зараз особливої актуальності. Кризовий стан сучасної освіти в усіх країнах виявляється в утраті людиною духовності, смислових настанов, у розмитості в свідомості молоді поняття громадянського обов'язку, патріотизму і соціальної відповідальності. В Україні цей процес посилюється нестабільним політичним і соціально-економічним життям, руйнуванням багатьох соціальних і міжособистісних зв'язків, різким паданням рівня культури, моральності.

Технічний прогрес не веде автоматично до духовного прогресу, а тому метою виховання молоді людини в усьому світі стає її духовне зростання, моральне становлення, культурне збагачення задля переходу людства на новий виток еволюційного розвитку – від технократичної моделі освіти до освіти культурно детермінованої, від людини розумної до людини моральної. У глобальному вимірі – це умова вирішення найболючіших проблем сучасного людства.

Пріоритетне завдання сучасної вищої педагогічної освіти в Україні – змінити світоглядну місію школи від школи знання і наукової поінформованості до школи культури і духовності. Вища школа як храм науки покликана стати храмом високої культури. У Законі України «Про вищу освіту» визначено, що спеціаліст з вищою освітою повинен мати професійні, світоглядні й громадянські якості.

Феномен духовної культури молоді необхідно розглядати в контексті її соціального потенціалу, що охоплює спектр проблем морально-етичного становлення особистості, її ідентифікації і соціалізації, здобуття освіти та працевлаштування з відповідними змінами економічного, професійного, кваліфікаційного й соціокультурного статусів та актуалізацією її

психофізіологічних, соціально-психологічних та духовно-творчих ресурсів. Духовно-творчий потенціал студентської молоді відображає ступінь сформованості біоенергетичних, інтелектуально-когнітивних, історико-ментальних, соціокультурних, психолого-педагогічних ресурсів цілісної молодіжної когорти суспільства.

Виховання, на сучасному етапі модернізації вищої освіти, у широкому розумінні розглядається у двох аспектах: виховання творчої особистості майбутнього педагога і виховання високоморальної, толерантної особистості з високими громадянськими якостями, спроможної до виконання соціальних функцій у нових умовах розвитку суспільства.

Головним системоутворюючим чинником виконання цих завдань є цілісний навчально-виховний процес, завдання якого – розвиток не тільки інтелектуального, а й морального і культурного потенціалу особистості. Він має допомогти студентові зрозуміти самого себе, мотиви своєї поведінки, правильно визначити свої життєві позиції, реалізувати творчі можливості у своєму майбутньому житті та праці, орієнтуватися на духовне становлення особистості майбутнього педагога, на розвиток його внутрішньої свободи, почуття власної гідності, самоповаги, здатності до об'єктивної самооцінки, до саморегуляції.

Єдність навчання і виховання студентів може забезпечити лише грамотно організований процес навчання, в основі якого, в першу чергу створення передумов для взаємозацікавленої педагогічної взаємодії педагогів і студентів, розвитку їхньої активності, творчості, ініціативи; посилення уваги до особистості кожного студента як вищої соціальної цінності суспільства; виховання у молоді громадянської свідомості і національної самосвідомості, патріотичних почуттів, почуття гордості за належність до свого народу, нації, активне засвоєння національної культури, збереження традицій і звичаїв, спрямованість своєї діяльності на національні інтереси.

Гуманізація освіти передбачає формування нового гуманістичного світогляду особистості, розвитку здібності людини до саморегулювання, до

ефективного спілкування з іншими, що виявляється в таких уміннях: розуміти себе і свій настрій; регулювати свій емоційний стан; надихати себе при досягненні мети; розпізнавати настрій іншої людини; чуйно відчувати потреби та бажання людей навколо.

Це система заходів, спрямованих на пріоритетний розвиток загальнокультурних, духовних компонентів у змісті освіти й технологій навчання, орієнтованих на формування громадянина з високими інтелектуальними, моральними і фізичними якостями, який вміє жити в суспільстві за моральними нормами, розвивати свої здібності до творчої діяльності, вдосконалювати свою особистість.

Головна надія України пов'язана з культурою та інтелектом нації, залежить від того, якою мірою духовність стане основою нашого життя. Отже у вихованні майбутніх педагогів потрібно враховувати те, що породжує освіченість (набування знань) разом із формуванням духовності, високої моральності. Якщо для студента моральні норми є особистісно значущими, то він сам визначає свої обов'язки, сам вимагає від себе їхнього виконання, сам себе критично оцінює і духовно зростає як особистість і представник нації.

Серцевину національної духовності становлять цінності, які тісно переплітаються з християнськими: щедрість, доброзичливість, поміркованість, працелюбність та інші. Завдання сучасного національного виховання – відновити ці цінності, власне «Я» має наповнитися конкретним ментальним змістом, почуттям національної ідентичності.

Отже, формування духовної культури майбутнього педагога – це багатоцільовий, поліфункціональний, багаторівневий та різноаспектний процес, який здійснюється відповідно до динаміки реалізації суспільних, групових та індивідуальних морально-етичних потреб, поглиблення духовно-творчої ідентифікації і самоздійснення особистості та реалізується за допомогою педагогічного стимулювання й коригування самовиховних, самоосвітніх та само організаційних дій суб'єктів навчально-виховного процесу.